

Zondag 11 januari 2026 (*Doop van de Heer*)

Jesaja 42,1-4-6-7, Handelingen 10, 34-38 en Matteüs 3, 13-17

Overweging

Jesaja was een invloedrijke profeet uit Juda in de achtste eeuw voor Christus. Hij waarschuwde de toenmalige koningen en zijn onderdanen tegen zonde en Assyrische dreiging, maar bood ook hoop voor de toekomst. Jesaja, wat betekent 'de Heer is mijn redding', kondigt namelijk een trouwe dienstknecht aan die van God het hoogste gezag zal krijgen.

Het moge duidelijk zijn dat deze dienaar de Messias is, de zoon van God. Jesaja geeft een profielschets van hem: Hij roept en schreeuwt niet. Het geknakte riet zal hij niet breken en de kwijnende vlaspit zal hij niet uitblazen.

Hierbij staat het geknakte riet voor iets of iemand van weinig waarde, van grote kwetsbaarheid, net als de kwijnende vlam in de olie die met het laatste stukje lont van vlas op het punt staat uit te gaan. Hij zal de kwetsbare helpen, die nauwelijks meetelt en die geen toekomst ziet. Hij zal recht brengen. Wie blind is van verdriet of woede, zal hij weer de ogen openen. Wie gevangen zit in problemen of haat, zal hij bevrijden.

Zouden wij zelf in dit profiel van Jesaja kunnen passen? Bijvoorbeeld als we onze woorden inslikken en vergeven, een gebroken mens opzoeken en troosten om zo diens smeulende vlaspit aan te blazen en tegen de wind te beschermen?

Als wij dat doen zal God ons welgevallig zijn, staat er in Handelingen. Dit boek vertelt over de ontwikkelingen van het vroege christendom vanaf de Hemelvaart van Jezus, onder leiding van Petrus en Paulus.

In het fragment van vandaag vertelt Petrus het verhaal van Jezus aan Cornelius, een Romeinse legerofficier in Cesarea. Hij was geen jood, maar sympathiseerde wel met het jodendom. Wanneer Cornelius aan het bidden is, verschijnt er een engel die hem een ontmoeting met Petrus voorzegt. Ook Petrus krijgt door de stem van God te horen dat er drie mannen zullen komen om hem op te halen en dat hij hen moet volgen.

Zo ontmoeten Cornelius en Petrus, komende uit twee gescheiden werelden, elkaar door toedoen van God. En dit terwijl Joden en niet-Joden elkaar eigenlijk niet mochten ontmoeten omdat niet-Joden onrein waren. Petrus komt tot het inzicht dat in de ogen van God niemand onrein is en dat hij er is voor allen die gerechtigheid doen.

De theologe Mechteld Jansen spreekt hier van een grensmoment. Petrus moest zijn denkbeelden over niet-Joden laten varen om naar Cornelius te gaan. Hetzelfde geldt andersom voor Cornelius. Om hun eigen weerstand af te breken moesten ze een aantal stappen zetten. Het resultaat was een echte, open ontmoeting. Mechteld Jansen geeft aan dat zo'n innerlijke grensoverschrijding ook in ons kan gebeuren als we er open voor staan en goed willen luisteren.

Johannes in het evangeliefragment van vandaag maakt ook een grensmoment door omdat hij na aanvankelijke aarzeling toch accepteert om Jezus te dopen. Deze doop is het begin van het laatste levensjaar van Jezus waarover het evangelie van Matteüs hoofdzakelijk gaat.

Johannes de Doper, in een kameelharen mantel, levend van sprinkhanen en honing doopt vele mensen in de rivier de Jordaan. Johannes kondigt het einde der tijden aan en roept het volk op om zich te bekeren en zich te laten dopen in de rivier. Tussen de dopelingen staat ook Jezus. Wat een dilemma voor Johannes. Hoe kan hij als onbetekenende knecht de Messias dopen? Moet Jezus hem niet dopen? Waarom zou de Zoon van God zich überhaupt moeten bekeren? Ik denk dat wij er dezelfde problemen mee gehad zouden hebben als Johannes. De korte, interessante dialoog hierover tussen Johannes en Jezus is alleen bij Matteüs beschreven.

Jezus blijft in zijn reactie rustig en zelfbewust. Hij zegt onvoorwaardelijk ja tegen deze doop. "Prepon est", het is goed, nuttig zo staat er in het Grieks. Jezus geeft aan dat ook hij de oude mens zal moeten afleggen om een nieuw mens te worden. Ook hij moet leren zeggen dat niet alleen zijn wil geschiede maar ook die van zijn Vader. Die weg wil hij gaan, hij is als Gods zoon onder de mensen gekomen om de gerechtigheid te vervullen. Hij wordt de dienaar die al aangekondigd was bij Jesaja. Door voor de doop te kiezen stelt Jezus zich solidair met de mensen. Hij is één van ons geworden, inclusief onze blijdschap en zorgen. En Johannes moet hem laten begaan, het is zijn taak om de gerechtigheid samen met Jezus te volbrengen.

De bewuste keuze voor de doop noemt de dominicaan en hoogleraar Schillebeeckx een van de meest fundamentele momenten van het leven van Jezus. Het is de eerste openbare manifestatie van wie hij is en waar hij voor staat.

Naast een historische gebeurtenis markeert de doop door Johannes ook een sociale scheiding. De gewone mensen laten zich in groten getale dopen terwijl ze hun zonden belijden, de hoogwaardigheidsbekleders blijken zich er in een volgend fragment te goed voor te voelen.

De doop is ook een symbolisch gebeuren. Het afdalen in het water staat voor het op aarde komen van Jezus. Even gaat hij kopje onder en kijkt hij vooruit naar de dood aan het kruis. Daarna komt hij weer boven (wederopstanding). De doopceremonie als geheel staat voor een nieuw begin, door afwassing van de zonden.

Het thema van deze viering: bijbelse gerechtigheid, *tsedaka* in het Hebreeuws, is een belangrijk woord bij Matteüs. Het komt wel 20 keer voor. Jezus zal de weg van gerechtigheid gaan door het water van de doop, aldus Nico ter Linden. De hemel beaamt dat het zo moet gebeuren. Toen Jezus na zijn doop uit het water steeg, opende de hemel zich en hij zag de Geest van God als een duif op hem neerkomen. Een stem weerklonk als een vingerwijzing uit de hemel: Dit is mijn geliefde zoon, in wie ik mijn vreugde vind. Hij is de verbinder tussen God en de mensen. God zal hem steunen om aan ons te leren hoe te bidden, te luisteren, trouw te zijn en liefde te geven.

Rechtvaardigheid doen, geldt niet alleen voor Jezus en zijn vader, maar ook voor ons. Zodat idealiter mensen tot hun recht komen in ons dagelijks bestaan en er gerechtigheid heerst in de uitstraling van ons mensen onderling.

Naar aanleiding van dit klassieke doopverhaal zijn in de geschiedenis veel schilderijen gemaakt en teksten geschreven. Martin Luther King zei: "Ik heb een droom, dat zelfs de staat Mississippi, verstikt door onrecht en onderdrukking, zal veranderen in een oase van vrijheid en gerechtigheid." Als we zien wat er op dit moment in de Verenigde Staten gebeurt, is deze droom verre van verwezenlijking.

Dit doopverhaal sprak en spreekt nog steeds tot de verbeelding. Johannes de Doper, alle mensen in de rij, Jezus die daarbij aansluit en de duif die neerdaalt en een stem uit een openstaande hemel.

Zo benadrukt de franciscaan Paul Chapel het bijzondere van de zin: De hemel opende zich voor ons. Dat is niet het wolkendek en ook niet het hiernamaals. Het betekent de aanwezigheid van God.

Tot dan toe was de hemel dus dicht geweest. Alsof God er niet was. Dat is een gevoel van godverlatenheid dat je voelt als je geen hoop meer hebt. Waar geen liefde is, is god afwezig. Met de komst van Jezus is die hemel opengegaan. God heeft ons roepen gehoord en nu geeft hij antwoord. Je verstaat dat alleen als je stil luistert. God schreeuwt niet.

Dat antwoord is: Geliefde zoon, geliefde dochter, heb elkaar lief zoals ik jullie heb liefgehad. Als je eerst heel stil wil luisteren, dan hoor je het ook. Want de hemel is open. God is er weer. Er is weer liefde. Amen

Cunera Buist